

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในมาตรา 241 วรรคแรก ว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับการสอบสวนและการพิจารณาคดีโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่เป็นธรรม เพราะในการดำเนินคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพหรืออาจต้องสูญเสียสิทธิบางประการในขณะที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ก็ได้บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้” ดังนั้น การดำเนินคดีจึงต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกกระทบกระเทือนน้อยที่สุด

แต่ความเป็นจริงในปัจจุบัน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์ฎีกา ที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้

เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ทำให้มีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง เป็นจำนวนมาก ผลที่ตามมาคือ ศาลสูงไม่อาจพิจารณาคดีได้ทัน และคดีเหล่านั้นต้อง ค้างพิจารณาในศาลสูงเพื่อรอการพิจารณาพิพากษาเป็นเวลานาน ซึ่งการพิจารณาคดีที่ ล่าช้านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 241 บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ อันเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากการให้ความ เคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย รัฐซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกับประชาชน มีหน้าที่ที่จะต้อง เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย และมีภารกิจที่จะต้องให้ความคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือโดยบุคคล หรือองค์กรของรัฐ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมอันเป็นกลไกหลักในการบังคับใช้ กฎหมาย จะต้องไม่เป็นกระบวนการที่ไปคุกคามหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เสียเอง

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาคดีที่ล่าช้า มีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลสูง ซึ่งหลังจากที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีแล้ว คู่ความ มักจะใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปิด ช่องให้ใช้สิทธิได้อย่างกว้างขวาง คดีความผิดเล็กน้อยซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงมากนัก ก็ สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลสูงได้ นอกจากนี้ หลักเกณฑ์การอุทธรณ์ฎีกาในส่วนอื่นก็ยังไม่ มีประสิทธิภาพในการเอื้ออำนวยให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็วอย่าง เพียงพอ

การศึกษานี้ ได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์ฎีกาในหลายประเด็น เช่น การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาในคดีความผิดเล็กน้อยมากขึ้นกว่าเดิม กำหนดให้มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาล อุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้โดยไม่ต้องยื่นต่อศาลชั้นต้น รวมทั้งเสนอแนะมาตรการอื่นที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในคดีอาญาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและ เป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

The Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 stipulates that anyone accused in a criminal case has the right to a fair trial without delay. The operative clause is section 241, which reads, "...in a criminal case, the alleged offender or defendant has the right to be investigated or to receive an immediate, fair trial without delay.

Because in any criminal case the freedom and liberty of the accused is often restricted during the proceedings, the constitutional clause was adopted with the intent of preventing abuse of defendants by the state. Further on those same lines, section 33 of the Constitution states that, *...in criminal cases it must be first assumed that the alleged offender or defendant shall not have committed any offense and prior to final judgment that any person shall have broken the law, that person shall not be treated as an offender.*

Unfortunately, the number of criminal cases has far outstripped the capacity of the justice system to process in a timely manner. In addition, criminal procedural law, especially as it relates to the appeal and dika appeal process, was written many years ago and has not been revised to cope with the present day situation. The result is that more and more cases have been filed in superior court, overloading its calendar and causing long delays, which could well be deemed in violation of individual defendant's constitutional rights.

This study revealed that delays in criminal trials were caused, at least in part, by the procedural process in the superior court. After the first court's judgment, it is common for the parties to exercise their rights to appeal and dika appeal, and criminal procedural law provides many opportunities for them to do so; filing fees for such appeals are either low or waived thus attracting many more than might otherwise be the case. Yet the appeals process itself is quite inefficient and unable to provide the timely conclusion the Constitution requires.

The conclusion reached through this study is that criminal procedural laws regarding several issues of appeal and dika appeal should be revised. In some cases, the rights of appeal should be made more restrictive, in other cases appeals should be made to the higher Appeals Court and Supreme Court without first having to pass through the trial court. Other measures regarding trial procedures have also been suggested to bring the criminal justice system more in compliance with the intent of the Constitution.